

УДК 378.091:005.6(438)

Юлія Гришук
ORCID iD 0000-0002-5306-0301науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії освітології,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
вул. Тимошенка, 13-б, 04212 Київ, Україна,
y.hryshchuk@kubg.edu.ua

СИСТЕМА ВНУТРІШНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА

У статті проаналізовано діяльність закладів вищої освіти Республіки Польща щодо забезпечення якості освіти задля виокремлення перспективних напрямів використання польського досвіду в Україні. Дослідження здійснювалося на основі вивчення і порівняльного аналізу систем внутрішнього забезпечення якості у закладах вищої освіти Республіки Польща, а саме: Університету Марії Кюрі-Склодовської, Люблінської Політехніки, Вармінсько-Мазурського університету та Жешувського університету. Автором виокремлено перспективні напрями використання польського досвіду в Україні, серед яких: концептуальний, нормативно-правовий, організаційний.

Ключові слова: якість освіти; якість вищої освіти; система внутрішнього забезпечення якості вищої освіти.

<https://doi.org/10.28925/2226-3012.2018.7.152156>

Вступ. Забезпечення якості виступає основним пріоритетом розвитку сучасної освіти. Зазначимо, що якість освіти варто розглядати як практичний результат, траєкторія якого визначається цілями та цінностями, які лежать в основі суто людської діяльності у сфері освіти (Beeby, 1966).

В. І. Луговий (2018) акцентує увагу на тому, що за майже чотири роки дії Закону України «Про вищу освіту» (2014) не вдалося створити повноцінну систему мотивації досягнення якості. Основні стейкхолдери не вмотивовані або слабо вмотивовані боротися за конкурентоспроможну якість. Серед основних причин дослідник виокремлює (Луговий, 2018): брак об'єктивного оцінювання результатів діяльності закладів вищої освіти; брак конкурентних засад існування закладів вищої освіти; відсутність Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, створення якого передбачалося у 2014 р.; нехтування кращим світовим досвідом. Вважаємо, що досвід Республіки Польща щодо створення системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти є особливо цінним для України. Оскільки Польща успішно пройшла шлях від постсоціалістичної країни до члена Європейського Союзу та відзначається прогресивними трансформаційними змінами у сфері вищої освіти.

Проблема забезпечення якості вищої освіти є предметом досліджень, як вітчизняних

(Н. Г. Батечко, В. І. Луговий, Н. Г. Пономаренко, І. І. Тригуб, Л. А. Шеремет та ін.), так і зарубіжних дослідників (А. П'ясецька (A. Piasecka), М. Тутко (M. Tutko), І. Хорга (I. Horga), Є. Хмелеска (E. Chmielecka). Проте досі відсутній цілісний аналіз проблеми дослідження системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти у Республіці Польща. Такий аналіз видається особливо доцільним, коли йдеться про модернізацію освіти в контексті цивілізаційних і транснаціональних змін (Сисоєва, 2013).

Мета статті – здійснити аналіз діяльності закладів вищої освіти Республіки Польща щодо забезпечення якості освіти задля виокремлення перспективних напрямів використання польського досвіду в Україні.

Методологічна основа дослідження. На рівні конкретно наукової методології – концептуальні ідеї порівняльної педагогіки з метою аналізу прогресивного досвіду Республіки Польща щодо забезпечення якості вищої освіти задля його впровадження в Україні. Основне методологічне питання полягає у тому, якою мірою і в яких формах можливо та доцільно використовувати у вітчизняній системі освіти досягнення сучасного польського досвіду створення системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти. Дослідження здійснювалося на основі вивчення і порівняльного аналізу діяльності закладів вищої освіти Республіки Польща щодо забезпечення якості освіти, а саме: Університету Марії Кюрі-

Складовської, Люблінської Політехніки, Вармінсько-Мазурського університету та Жешувського університету.

Забезпечення якості освіти в умовах Університету Марії Кюрі-Складовської. Університет Марії Кюрі-Складовської – державний заклад вищої освіти, який відзначається як науковий осередок із провідною позицією та роллю на національному освітньому ринку. Навчання здійснюється на понад 60 напрямках і понад 200 спеціальностях, що ведуться на 11 факультетах та Філії в м. Пулави. (Про університет [Електронний ресурс]). Університет Марії Кюрі-Складовської прагне забезпечити якісну освіту у всіх сферах навчання та на кожному рівні освіти. З цією метою було створено систему внутрішнього забезпечення якості освіти, яка розуміється як додатковий та прозорий комплекс запланованих заходів, узгоджених із затвердженими освітніми цілями та стратегією розвитку університету. Внутрішня система забезпечення якості освіти є динамічною системою, яка підлягає постійній оцінці та змінам залежно від потреб, що виникають унаслідок зовнішніх та внутрішніх чинників (System Zapewnienia Jakości Kształcenia [Електронний ресурс]). Основне завдання внутрішньої системи забезпечення якості освіти в умовах університету – здійснення координаційних заходів, спрямованих на підвищення якості освіти, яке у даному контексті розуміється як постійне зміцнення наукового та освітнього потенціалу університету у відповідності до конкретних соціально-економічних умов.

Підвищення якості освіти в Університеті Марії Кюрі-Складовської є циклічним процесом та складається з таких видів діяльності (System Zapewnienia Jakości Kształcenia [Електронний ресурс]): моніторинг процесу навчання та надання освітніх послуг студентам та аспірантам; аналіз результатів моніторингу; планування та впровадження коригувальних заходів.

Варто зазначити, що нагляд за функціонуванням системи внутрішнього забезпечення якості освіти на факультеті здійснюється деканом або його заступником, в університеті в цілому – проректором з навчальної роботи. Крім того, в університеті для виконання завдань щодо забезпечення якості освіти створено такі органи: університетська команда із забезпечення якості освіти; відомчі команди із забезпечення якості освіти; команда для оцінки навчальних програм. З метою координації завдань у сфері підвищення якості освіти ректор призначає уповноваженого з якості освіти (System Zapewnienia Jakości Kształcenia [Електронний ресурс]).

Забезпечення якості освіти в умовах Люблінської Політехніки. Люблінська Політехніка – державний технічний заклад вищої

освіти, який за даними світового рейтингу Webometrics Ranking of World Universities займає 12 місце в Польщі серед технічних закладів освіти. Навчання здійснюється на 6 факультетах, 20 напрямках і більш ніж 50 спеціальностях (Люблінська Політехніка [Електронний ресурс]). Основна мета функціонування системи забезпечення якості освіти у Люблінській Політехніці полягає у поліпшенні процесу навчання студентів таким чином, щоб вони змогли відповідати очікуванням сучасного ринку праці, просуваючи ідею навчання впродовж усього життя. Серед завдань, підпорядкованих даній меті, виокремлено наступні (Cele Wewnętrzne Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia [Електронний ресурс]): постійний моніторинг та підвищення якості освіти на всіх рівнях та формах здобуття освіти; врахування соціальних та економічних потреб країни та регіону, а також місії та стратегії розвитку університету; забезпечення належного проведення наукових досліджень; забезпечення високого рівня компетентності та постійного розвитку викладацького складу; розвиток академічної мобільності студентів; створення необхідних умов для освітнього процесу поряд з їх постійним вдосконаленням; організація рекламно-інформаційних заходів щодо діяльності університету.

Для досягнення поставлених цілей система внутрішнього забезпечення якості освіти включає в себе (Cele Wewnętrzne Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia [Електронний ресурс]):

- постійний моніторинг передбачуваних результатів навчання, включаючи їх відповідність очікуванням зовнішніх зацікавлених сторін та потребам ринку праці;
- оцінка якості персоналу, який забезпечує освітній процес;
- оцінка якості організації та вдосконалення освітнього процесу;
- оцінка інформаційного забезпечення освітнього процесу.

Важливим елементом системи внутрішнього забезпечення якості освіти є також розробка, вибір, оновлення і вдосконалення інструментів для реалізації поставлених цілей і завдань.

Забезпечення якості освіти в умовах Вармінсько-Мазурського університету. Вармінсько-Мазурський університет – громадський університет у Ольштині, який пропонує навчання на 17 факультетах і 65 напрямках (University of Warmia and Mazury in Olsztyn [Електронний ресурс]). Серед пріоритетних заходів із забезпечення якості освіти в Вармінсько-Мазурському університеті виокремлюють такі (Polityka jakości Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie [Електронний ресурс]):

моніторинг результатів навчання на всіх рівнях та формах здобуття освіти; просування ідеї навчання впродовж усього життя; забезпечення належного проведення наукових досліджень; підвищення престижу, привабливості та конкурентоспроможності університету на внутрішньому та міжнародному ринку освітніх послуг; підвищення якості освітнього процесу.

Невід'ємними елементами системи внутрішнього забезпечення якості освіти у Вармінсько-Мазурському університеті є (Polityka jakości Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie [Електронний ресурс]): місія та політика університету щодо забезпечення якості освіти, визначення цілей та стратегії її підвищення з урахуванням кращих освітніх практик, національних і міжнародних освітніх стандартів. Складові освітнього процесу, які підлягають аналізу та оцінці: якісний склад науково-педагогічного персоналу; система підвищення кваліфікації; критерії відбору здобувачів освіти; розробка та оновлення навчальних програм; підготовка та реалізація дипломної роботи та складання кваліфікаційного іспиту, а також підготовка і виконання докторської дисертації з використанням системи антиплагіату; інтернаціоналізація освітніх програм; інформаційно-ресурсне забезпечення.

Забезпечення якості освіти в умовах Жешувський університету. Жешувський університет – найбільший сучасний заклад вищої освіти у південно-східній Польщі. Навчання пропонується на 12 факультетах, де велика увага приділяється професійному розвитку студентів (Жешувський університет [Електронний ресурс]). З метою виконання завдань щодо забезпечення якості освіти в університеті створено такі органи (Wewnętrzny System Zapewnienia Jakości Kształcenia [Електронний ресурс]): університетська команда із забезпечення якості освіти; відомчі команди із забезпечення якості освіти; департамент якості та акредитації; бюро кар'єри.

Конкретні цілі системи внутрішнього забезпечення якості освіти включають (Wewnętrzny System Zapewnienia Jakości Kształcenia [Електронний ресурс]): вдосконалення політики та процедур забезпечення якості освіти в університеті; затвердження, моніторинг та періодичний огляд навчальних програм та результатів навчання; визначення прозорих методів та критеріїв оцінки навчальних досягнень студентів; моніторинг навчальних ресурсів, включаючи дидактичну базу; використання інформаційних систем у сфері управління якістю освіти, включаючи, зокрема, координацію діяльності університету щодо запобігання та виявлення плагіату; визначення правил публікації інформації щодо забезпечення якості освіти; розширення масштабів і покращення

методів співпраці між університетами (забезпечення внутрішньої академічної мобільності); аналіз проблем працевлаштування та конкурентоспроможності випускників університету.

Висновки. У Польщі впровадження системи внутрішнього забезпечення якості є необхідною умовою для закладів вищої освіти та характеризується такими ознаками (Tutko, 2016): прийняття внутрішніх нормативних актів; розроблення стратегії та процедури забезпечення якості освіти; створення адміністративних одиниць, що підтримують функціонування даної системи та здійснюють функцію контролю; створення умов для участі представників усіх категорій зацікавлених сторін у забезпеченні якості освіти.

Є. Хмелеска (2013), досліджуючи сучасний стан забезпечення якості вищої освіти в Польщі, здійснює оцінку системи внутрішнього забезпечення якості. Дослідниця зазначає, що Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (2015) імплементовано в Польщі формально, зокрема, це стосується залучення студентів до обговорення, процесів розроблення та оцінки освітніх програм тощо.

Таким чином, серед перспективних напрямів використання польського досвіду в Україні можемо виокремити: концептуальний (визначення цілей та стратегії забезпечення якості освіти з урахуванням кращих освітніх практик, а також Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти); нормативно-правовий (створення внутрішніх нормативно-правових документів щодо забезпечення якості освіти); організаційний (створення процедури забезпечення якості освіти в університеті, обов'язковими складовими якої є: звітність, контроль та моніторинг показників освітньої діяльності із забезпечення якості).

Забезпечення якості освіти є безперервним, систематичним та багатограним процесом. Для України, на даному етапі, принципово важливо, щоб Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти розпочало свою діяльність, оскільки формальне існування даного Агенства унеможливає сертифікацію систем внутрішнього забезпечення якості закладів вищої освіти, а також запровадження інституційної акредитації закладів та самоакредитації програм.

Кінцевою метою є створення умов для побудови культури якості, яка складається як з культурно-психологічних аспектів, так і з управлінських структур.

Перспективами подальшого дослідження є вивчення процедур внутрішнього контролю якості освіти в умовах університету.

Література

- Жешувський університет. URL: <http://www.ur.edu.pl/ua> (дата звернення: 28.05.2018).
- Луговий В. І. Роль стейкхолдерів у системі внутрішнього забезпечення якості вищої освіти відповідно до нового Закону України «Про вищу освіту». URL: http://erasmusplus.org.ua/images/phocadownload/HERE_doc/Motivation_Luhovyi_2018.pdf (дата звернення: 28.05.2018).
- Люблінська Політехніка. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Люблінська_Політехніка (дата звернення: 20.05.2018).
- Про університет. URL: <https://www.umcs.pl/uk/pro-un-versitet,1655.htm> (дата звернення: 28.05.2018).
- Сисоева С. Освітні реформи: освітологічний контекст. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2013. №3. С. 44–55.
- Хмелеска Є. Запровадження Європейських стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості (ESGQA) у систему вищої освіти Польщі. *Програма ПК ректорів ВНЗ України*. Київ, 2013.
- Beeby C. E. The concept of quality in education. URL: <https://www.edqual.org/publications/workingpaper/edqualwp3.pdf.1> (дата звернення: 23.05.2018).
- Cele Wewnętrzznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia / Politechnika Lubelska. URL: <https://www.pollub.pl/pl/uczelnia/wewnetrzny-system-zapewniania-jakosci-ksztalcenia/cele-wewnetrznego-systemu-zapewniania-jakosci-ksztalcenia> (дата звернення: 20.05.2018).
- Polityka jakości Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. URL: <http://www.uwm.edu.pl/universytet/ksztalcenie/wewnetrzny-system-zapewniania-jakosci-ksztalcenia> (дата звернення: 23.05.2018).
- Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). Kyiv : CS Ltd., 2015. 32 p.
- System Zapewnienia Jakości Kształcenia / Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej. URL: <https://www.umcs.pl/pl/system-zapewnienia-jakosci-ksztalcenia,3005.htm> (дата звернення: 23.05.2018).
- Tutko M. Internal quality assurance systems in polish higher education institutions in the light of the ESG 2015. *Zarządzanie publiczne*. 2016. № 4(36). Pp. 277–287. doi:10.4467/20843968ZP.17.024.6033
- University of Warmia and Mazury in Olsztyn. Introduction. URL: <http://www.uwm.edu.pl/en/the-university/introduction> (дата звернення: 20.05.2018).
- Wewnętrzny System Zapewnienia Jakości Kształcenia / Uniwersytet Rzeszowski. URL: <http://www.ur.edu.pl/ksztalcenie/jakosc-ksztalcenia/wewnetrzny-system-ds-zapewnienia-jakosci-ksztalcenia> (дата звернення: 23.05.2018).

References

- Zheshuvs'kyj universytet [University of Rzeszów]*. Retrieved from <http://www.ur.edu.pl/ua> (ukr).
- Luhoviy, V. I. (2018). *Rol' steykholderiv u systemi vnutrishn'oho zabezpechennia yakosti vyschoi osvity vidpovidno do novoho Zakonu Ukrainy «Pro vyschu osvitu» [The role of stakeholders in the system of internal quality assurance in higher education in accordance with the new Law of Ukraine «On Higher Education»]*. Retrieved from http://erasmusplus.org.ua/images/phocadownload/HERE_doc/Motivation_Luhovyi_2018.pdf (ukr).
- Liublins'ka Politekhnika [Lublin University of Technology]*. Retrieved from https://uk.wikipedia.org/wiki/Люблінська_Політехніка (ukr).
- Pro universytet [About the university]*. Retrieved from <https://www.umcs.pl/uk/pro-un-versitet,1655.htm> (ukr).
- Sysoieva, S. (2013). *Osvitni reformy: osvitohichnyj kontekst [Educational Reforms: Educological Context]*. *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsial'nymy systemamy*, 3, 44–55 (ukr).
- Khmielieska, Ye. (2013). *Zaprovadzhennia Yevropejs'kykh standartiv i rekomendatsij schodo zabezpechennia yakosti (ESGQA) u systemu vyschoi osvity Pol'schi [Implementation of European Quality Assurance Standards and Recommendations (ESGQA) in the Polish higher education system]*. *Prohrama PK rektoriv VNZ Ukrainy*. Kyiv, Ukraine (ukr).
- Beeby, C. E. *The concept of quality in education*. Retrieved from <https://www.edqual.org/publications/workingpaper/edqualwp3.pdf.1> (eng).
- Cele Wewnętrzznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia / Politechnika Lubelska*. Retrieved from <https://www.pollub.pl/pl/uczelnia/wewnetrzny-system-zapewniania-jakosci-ksztalcenia/cele-wewnetrznego-systemu-zapewniania-jakosci-ksztalcenia> (pol).
- Polityka jakości Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie*. Retrieved from <http://www.uwm.edu.pl/universytet/ksztalcenie/wewnetrzny-system-zapewniania-jakosci-ksztalcenia> (pol).
- Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG)* (2015). Kyiv, Ukraine: CS Ltd. (eng).
- System Zapewnienia Jakości Kształcenia / Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej*. Retrieved from <https://www.umcs.pl/pl/system-zapewnienia-jakosci-ksztalcenia,3005.htm> (pol).

- Tutko, M. (2016). Internal quality assurance systems in polish higher education institutions in the light of the ESG 2015. *Zarządzanie publiczne*, 4(36), 277–287. doi:10.4467/20843968ZP.17.024.6033 (eng).
University of Warmia and Mazury in Olsztyn. Introduction. Retrieved from <http://www.uwm.edu.pl/en/the-university/introduction> (eng).
Wewnętrzny System Zapewnienia Jakości Kształcenia / Uniwersytet Rzeszowski. Retrieved from <http://www.ur.edu.pl/ksztalcenie/jakosc-ksztalcenia/wewnetrzny-system-ds-zapewnienia-jakosci-ksztalcenia> (pol).

WEWNĘTRZNY SYSTEM ZAPEWNIANIA JAKOŚCI KSZTAŁCENIA WYŻSZEGO: DOŚWIADCZENIE RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Grischuk Julia, Pracownik naukowy naukowo-badawczego Laboratorium Oświatologii, Kijowski uniwersytet im. B. Grinczenki, ul. Tymoszenka, 13-b, 04212 Kijów, Ukraina, y.hryshchuk@kubg.edu.ua

W artykule rozpatrzono działania instytucji szkolnictwa wyższego Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie zapewniania jakości kształcenia w celu podkreślenia obiecujących obszarów korzystania z polskich doświadczeń na Ukrainie. Badanie przeprowadzono na podstawie badania i analizy porównawczej wewnętrznych systemów zapewniania jakości w instytucjach szkolnictwa wyższego w Rzeczypospolitej Polskiej, a mianowicie: Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Politechniki Lubelskiej, Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego oraz Uniwersytetu Rzeszowskiego. Autor wyróżniła obiecujące obszary wykorzystania polskich doświadczeń na Ukrainie, w tym: koncepcyjny, regulacyjny, organizacyjny.

Słowa kluczowe: jakość kształcenia; jakość kształcenia wyższego; wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia wyższego.

INTERNAL QUALITY ASSURANCE SYSTEM OF HIGHER EDUCATION: EXPERIENCE OF THE REPUBLIC OF POLAND

Hryshchuk Yuliia, researcher of Scientific-Research Laboratory of Educology, Borys Grinchenko Kyiv University, 13-b Tymoshenko Str., 04212 Kyiv, Ukraine, y.hryshchuk@kubg.edu.ua

The article analyzes the higher education institutions activities of the Republic of Poland in order to identify the perspective directions of the use of Polish experience in quality assurance in Ukraine. In particular, the activities of Maria Curie-Skłodowska University, Lublin University of Technology, University of Warmia and Mazury and the University of Rzeszow concerning the quality of education have been analyzed. The main methodological issue of the research is in what extent and in what forms it is possible and appropriate to use in the domestic educational system the achievements of modern Polish experience in creating internal quality assurance system of higher education.

It is concluded, that perspective directions of the use of Polish experience in Ukraine are: conceptual (defining goals and strategies for quality assurance in higher education, taking into account best educational practices, as well as Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area); normative-legal (creation of internal normative-legal documents concerning quality assurance in higher education); organizational (creation of a procedure for quality assurance at the university, the mandatory components of which are: reporting, control and monitoring).

Quality assurance in higher education is a continuous, systematic and multifaceted process. For Ukraine, at this stage, it is fundamentally important that the National Agency for the Quality Assurance in Higher Education commenced its activity, since the formal existence of this Agency makes it impossible to certify the systems of internal quality assurance of higher education institutions, as well as the introduction of institutional accreditation and self-accreditation of programs.

The ultimate goal is to create conditions for building a quality culture, which consists of cultural and psychological aspects, and management structures.

Key words: quality of education; quality of higher education; internal quality assurance system of higher education.

Стаття надійшла до редакції 17.06.2018

Прийнято до друку 27.09.2018